

SHAQIR FONIQI

BIBLIOTEKA

FB
F 78

**NEXHMIJE
PAGARUSHA**

Billili i Kosovës

BOTIMET TOENA

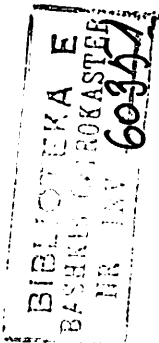
F8.071 (= 18:497.115)(092,
929/497.115) [Gaga ku. Lu,
Nexlimije.]

78
F 78

Shaqir Foniqi

NEXHMIJE PAGARUSHA

Bilbili i Kosovës

BOTIMET TOENA
Tiranë, 2003

Botues: Fatmir Toçi
Redaktor: Skënder Hasko
Recensentë: Ramiz Kelmendi, Rexhep Munishi
Korrektor letrar: Tahir Foniqi
Përkujdesja grafike dhe kopertina: Lavdie Cenmurati
ISBN 99927 - 1 - 695 - 9
© Autori

BOTIMET TOENA

Rr. "Muhamet Gjollësja", K.Postare 1420, Tiranë
Tel.: (355) (4) 240116; 240117
Tel./Fax: (355) (4) 240117
E-mail: toena@icc.al.eu.org
Http://www.toena.com.al

*“Nexhmijen nuk mund ta krahasoj me
asnjë këngëtare, sepse mendoj do ta fyeja”*

Juliet Greko
Prishtinë, 1995

BILBILI YNË
(fragment)

Nexhmije Pagarushës, që me zërin e saj na e rrit namën.

...Kur ia thotë këngës Këngëtarja - disi ta pahit edhe malli i kurbetçinjve, edhe shkrumi i të privuarve të drejtash; dhimbja dhe rebelimi i dikurshëm: mospajtimi me padrejtësitë dhe robërinë.

Kosovën, duhet ta dish e ta ndiesh me tërë qenien.

...Pse, ai që njëherë e njeh, do t'i mbetet në zemër perherë?

Edhe natyra e saj,

Edhe njerëzit e saj,

Edhe vallet e këngës e saj, që mahnisin gjithkënd që i sheh dhe i dëgjon.

Në këtë bukuri, në atë vrere dhe në këtë gazmend, lindi dhe u rrit Këngëtarja... Ajo që, si askush tjetër, këndoi me gjuhën e shpirtit e të gjithë neve për fushat pjellore dhe malet tona flladitëse, pikëllimin e thellë për kurbetçinj që s'kthehen më, për të shpërngulurit e mjerë.

Dashurinë që, askund si këtu, në këngën e Saj, të çon peshë, të lartëson...

Sepse - Nexhmija është, kjo moti thuhet: Bilbili i Kosovës, bilbili i Këngës sonë.

Esad Mekuli
(“Jeta e re” nr. 4/ 1974)

Në vend të parathënies

Nexhmije Pagarusha u lind më 7 maj 1933 në Pagarushë të Malishevës, nga i ati Veseli dhe e ëma Sahidja.

Ishte fëmija i parë, gëzimi i parë në familje. Ajo pati shtatë vëllezër: Abdylkadërin, Burhanin, Fitimin, Tarikun në jetë dhe Burhanin, Tarikun e Siberajn, të cilët kanë vdekur.

Qysh në moshën katërvjeçare Nexhmija mbetet pa nënë, prandaj kujdesin për të e merr përsipër i ati, Veseli dhe më vonë njerka Zymrytja, për të cilën Nexhmija do të shprehje me këto fjalë: “Më duhet të them se krah të fortë dhe ndihmë të madhe gjatë jetës më ka ofruar njerka ime Zymrytja. S’kam fjalë për të shprehur mirënjohjen time ndaj saj për të gjithë të mirat që më ka bërë. Atë e kisha prehrin e dytë të nënës...”

Babai i Nexhmijes, Vesel Pagarusha, ishte ndër mësuesit e parë të kësaj ane dhe ithtar i zellshëm i arsimimit. Përhapjen e alfabetit shqip e bënte përmes një shufre të zgavruar përbrenda, e cila nuk linte përshtypje se aty, në shufër, mund të ketë “material propagandues armiqësor”. (Shkolla në Pagarushë tani mban emrin e tij).

(Vesel Pagarusha u lind me 25 maj 1903 në Pagarushë të Malishevës. Qysh në rini ishte përcaktuar për liri sociale dhe nacionale të shqiptarëve, prandaj shpejt u bë mësues dhe demokrat i kohës. Kur ishte 15 vjeç, ai u njoh me Azem Galicën dhe Hasan Prishtinën, duke siguruar vend nderi në mesin e burrave me influencë në Lëvizjen Kombëtare Demokratike të

kohës. Ai ishte ndër mësuesit e parë të mësimit laik shqip në rajonin e Drinisë (Podrimë). Disa herë u keqtrajtua nga regjimi i kohës për shkak të veprimtarive të tij patriotike.

Ishte përkrahës i Qeverisë së F. S. Nolit, prandaj Veseli në këto rrethana shpejt u gjend i burgosur në Krujë (1924) bashkë me Shote Galicën. Si luftëtar i paepur, shpërndante kudo librin shqip dhe mbillte me kujdes idetë për rezistencën shqiptare. Në vitin 1928 Veseli mbaroi në Tiranë Medresenë e cila kishte rang të gjimnazit klasik. Në Shqipëri Veseli qëndroi deri më 1932 e pastaj kthehet në Kosovë, ku shpejt bie në sy të xhandarmërisë dhe futet në indeksin e tyre. Veprimtaria e tij patriotike nuk u shua deri në fund të jetës. Vdiq më 1960, por respekti për të përcillet brez pas brezi. Shkolla tetëvjeçare e fshatit Pagarushë tani mban me mburrje emrin e tij.) (M. Pirraku)

Veseli kishte dëshirë që vajzën, Nexhmijen, ta bënte shembull të femrës së shkolluar shqiptare, e cila edhe do të thyente “akullin” e para.

Shkollën tetëvjeçare Nexhmija e kreu në Rahovec e Prizren, kurse tre vjetët e shkollës së muzikës i mbaroi në Beograd.

Qysh në fëmijëri te Nexhmija u vu re një talent i jashtëzakonshëm për këngën.

“A thua lindi një yll i këngës”? - pyesnin ata, që kishin rastin të dëgjonin zërin e saj të ëmbël.

Këtu ekziston një koincidencë, jo e rastit. Emri Nexhmije, në gjuhën arabe, do të thotë yll.

“Isha në klasën e katërt të shkollës fillore në Rahovec. U organizua një shfaqje për nxënësit. Unë këndova, natyrisht, pa përcjellje muzikore. Nuk e prisja se kënga ime do t’u pëlqente aq shumë”, kujton sot Nexhmija dhe shton: “Babai im, Veseli, shpesh këndonte, ndoshta kështu përpiqej të bënte që të harroja nënën, të cilën nuk e njoha mirë. Pra, babai dhe unë shpesh këndonim në duet. Por, më duket se këngën ma mësoi melosi i bukur popullor shqiptar.”

“Nexhmija shpesh këndonte në orët e muzikës, por mund të thuhet se dëgjuesin e parë besnik e kishte babain, i cili e përkrahu gjatë gjithë jetës.

Megjithatë, ai nuk arriti ta shihte Nexhmijen, ashtu siç dëshironte. Vdiq më 1966, kur Nexhmija ishte 28 vjeç.” (Z. Çelaj)

Pas gjashtë vjetësh, Nexhmija nga Pagarusha shpërngulet në Prizren, kurse më 1947 shkoi në Prishtinë, ku u regjistrua në gjimnaz, por angazhohet edhe në teatër, në shfaqjet “Martesa” dhe “Zjarri e hiri”. Ishte femra e parë që, bashkë me Meribane Shalën dhe Katarina-Kati Josipin, luante në dërrasat e teatrit.

Për Katarina Josipin, Nexhmija shprehet kështu:

“Kati ishte një. Ka qenë dhe do të mbetet jona dhe jo vetëm jona. Jetoj në një vend të vogël dhe fatkeqësisht nuk mundi të njihej në botë. Kati jetoj vetëm për skenën”.

Pasi mbaroi shkollën tetëvjeçare, me pëlqimin e babai dhe tani me përvojë këndimi, më 1950 Nexhmija shkoi në Beograd. Me këngën: “Dashnor t’u bana” kaloi audicionin rigoroz, që i hapi rrugën e afirmimit. Meqë babain e kishte të sëmurë, braktisi Beogradin, për t’u kujdesur për vëllezërit. Më 1956 inkadrohet nëpunëse në Radio Prishtinë, ndërkohë që martohet me kompozitorin e shquar Rexho Mulliqin, i cili tashmë kompozonte për Nexhmijen, duke e afirmuar bashkë me melosin shqiptar.

Më 1948, për herë të parë, mori pjesë në audicionin e Radio Prishtinës. “E kisha një shoqe që këndonte bukur, të cilën shpesh e shoqëroja në këngë. Ajo, Melihate Hasani, profesoreshë e anglishtes, më tha, se edhe unë kisha zë të bukur. Kështu, me propozimin e saj, u futa në studion e Radio Prishtinës, për t’i mbetur besnike gjithmonë këngës”.

Me mirëkuptimin e babait, Veselit, Nexhmija i dha krahë këngës dhe u nis drejt rrugës së afirmimit të plotë, me çka shprehu gjenialitetin e saj. Nexhmija tashti do ta përsosë zërin dhe do të bëhet interpretuese e denjë e melosit popullor. Ajo nisi t’i japë hov këngës aty rreth viteve pesëdhjetë, bashkë me Zyhra Mulën,

Meserete Çavollin, Melihate Hasanin, Vera Shahtën e Sanije Shalën.

Zëri i saj i çiltër dhe kumbues bëri që t'i përfitojë të gjithë adhuruesit e këngës shqiptare. Kur merrte hov kënga e saj, "kutia e vogël" - radio, sikur pëlciste nga mëria!

"Kur këndonte Nexhmija, zogjtë këngëtarë heshtnin", - do të thoshte poeti. Me zërin e saj, melosin e bukur shqiptar do ta ngrinte në nivel të lartë artistik dhe do ta afirmojë kudo nëpër botë.

Nexhmija këndoi vetëm shqip, krahas Marie Krajës, Naile Hoxhës dhe Vaçe Zelës. Për V. Zelën shprehet kështu: "Nuk kam parë shkëlqim më të bukur që del nga shpirti i njeriut sesa tek ajo".

Më vonë Nexhmije Pagarusha do të marrë me meritë epitetin "Bilbil i Kosovës".

U quajt me të drejtë "Poezia e gjallë e kombit", "Primadona e melosit shqiptar", "Mbretëresha e këngës shqipe", "Ima Sumak shqiptare", "Madam Baterflaj", "Zëri i artë", "Fyti i kristaltë" etj.

Kënga popullore shqiptare do të bëhet bashkëudhëtare e Nexhmijes plot dyzet vjet. Ajo kishte lindur për këngën, jetoi me të dhe, siç thotë vetë, "do të vdes me të".

"Kënga nuk po ma linte shpirtin të qetë dhe më kishte rrëmbyer të tërën", rrëfen Nexhmija e thyer në moshë e cila, së bashku me djalin Leonardin, të renë Janën (sllovene), mbesat e nipin, jeton në lagjen "Dardania" të Prishtinës me kujtimet e stuhishme të së kaluarës.

Filloi me këngën e parë "Çou, more Rexho", për të kënduar pastaj dhe rreth 150 këngë të tjera, si: "Baresha", me tekst të Rifat Kukajt, "Dashnor t'u bana", "O kjo anë e lumit ka bilbila shumë", "Shtatë palë lodra", "Kur ta fala një tufë gërshetë", "Një lule", "Lulëzoi fusha", "Sytë për ty i kam të njomë", "Unë ty, moj të kam dashtë" e sa e sa këngë të tjera të kompozuar nga Rexho Mulliqi, Lorenc Antoni, Isak Muçolli, Fahri Beqiri, Krist Lekaj, Gazmend Zajmi, Severin Kajtazi e të tjerë.